Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 14. januára 2016 [1]

**Spojené veci C-381/14 a C-385/14**

**Jorge Sales Sinués**
**proti**
**Caixabank SA**
**a**
**Youssouf Drame Ba**
**proti**
**Catalunya Caixa SA (Catalunya Banc SA)**

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podal Juzgado de lo Mercantil nº 9 de Barcelona (Obchodný súd č. 9 v Barcelone, Španielsko)]

„Smernica 93/13/EHS — Spotrebiteľské zmluvy — Zmluva o hypotekárnom úvere — Nekalé podmienky — Žaloba o vyhlásenie neplatnosti podmienky — Združenie na ochranu spotrebiteľov — Kolektívna žaloba na zdržanie sa konania — Prerušenie individuálneho konania — Zásady ekvivalencie a efektivity“

## I – Úvod

1. Juzgado de lo Mercantil nº 9 de Barcelona (obchodný súd č. 9 v Barcelone, Španielsko) má v týchto veciach pochybnosti o zlučiteľnosti španielskej právnej úpravy týkajúcej sa zásady prednosti v občianskom procesnom práve s článkom 7 smernice 93/13/EHS [2], a teda pochybnosti týkajúce sa zlučiteľnosti s tým istým článkom prerušenia konaní o individuálnych žalobách do prijatia konečného rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie o kolektívnej žalobe začaté na návrh združenia spotrebiteľov a užívateľov.

2. Návrhy na začatie prejudiciálneho konania boli podané v rámci sporov medzi dvomi spotrebiteľmi a dvomi bankovými inštitúciami v súvislosti s individuálnymi žalobami o vyhlásenie neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, uvedenej v zmluvách o hypotekárnom úvere.

3. Tieto veci poskytujú Súdnemu dvoru okrem iného možnosť spresniť jeho judikatúru týkajúcu sa povahy individuálnych žalôb a kolektívnych žalôb a ich vzájomného vzťahu.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Smernica Rady z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

## II – **Právny rámec**

### A – *Právo Únie*

4. Článok 3 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“

5. Článok 4 ods. 1 tejto smernice spresňuje:

„… nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“

6. Článok 6 ods. 1 uvedenej smernice znie takto:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

7. Článok 7 ods. 1 a 2 smernice 93/13 stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.

2. Prostriedky uvedené v odseku 1 zahrňujú ustanovenia, podľa ktorých osoby alebo organizácie s oprávneným záujmom podľa príslušného vnútroštátneho práva na ochranu spotrebiteľov [osoby alebo organizácie, ktoré majú podľa vnútroštátneho práva oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov – *neoficiálny preklad*], môžu požiadať [v súlade s vnútroštátnymi ustanoveniami – *neoficiálny preklad*] súdy alebo príslušné správne orgány o rozhodnutie, či sú zmluvné podmienky navrhované pre všeobecné uplatňovanie nekalé, takže môžu uplatniť [a uplatniť – *neoficiálny preklad*] vhodné a účinné prostriedky k zabráneniu ďalšieho uplatňovania takých podmienok.

…“

### B – *Španielske právo*

8. Článok 13 občianskeho súdneho poriadku (Ley de enjuiciamiento) zo 7. januára 2000 (BOE č. 7 z 8. januára 2000, s. 575, ďalej len „občiansky súdny poriadok“) stanovuje:

„1. Počas trvania súdneho konania možno postavenie žalobcu alebo žalovaného priznať akejkoľvek osobe, ktorá preukáže priamy a oprávnený záujem na výsledku veci.

Predovšetkým každý spotrebiteľ alebo užívateľ môže ako vedľajší účastník vstúpiť do konaní začatých na návrh subjektov, ktoré sú zákonom oprávnené chrániť záujmy spotrebiteľov alebo užívateľov.

2. Návrh na vstup vedľajšieho účastníka do konania nie je dôvodom na prerušenie konania. Po vypočutí účastníkov konania súd rozhodne uznesením o tomto návrhu v riadnej lehote desiatich dní.

3. Schválenie návrhu na vstup vedľajšieho účastníka do konania nemá spätné účinky, vedľajší účastník konania sa však z hľadiska všetkých právnych účinkov považuje za účastníka konania a je oprávnený obhajovať návrhy predložené iným účastníkom konania, na podporu ktorého vstúpil do konania, alebo vlastné návrhy, ak má v konaní takú možnosť, a to aj v prípade, keď sa účastník konania, na podporu ktorého vstúpil do konania, vzdá účasti na konaní, súhlasí s návrhom, vezme návrh späť alebo sa od neho z akéhokoľvek dôvodu odchýli.

Vedľajší účastník konania môže tiež predložiť vlastné tvrdenia potrebné na svoju obhajobu, ktoré nepredložil preto, že zodpovedajú štádiám konania predchádzajúcim jeho vstupu do konania. Súdny úradník v každom prípade oznámi tieto tvrdenia ostatným účastníkom konania v lehote piatich dní.

Vedľajší účastník konania zároveň môže uplatniť opravné prostriedky proti rozhodnutiam, ktoré sú podľa neho v rozpore s jeho záujmom, hoci účastník konania, na podporu ktorého vstúpil do konania, uvedené rozhodnutia nenapadol.“

9. Článok 15 občianskeho súdneho poriadku znie takto:

„1. Výzva na účasť na konaniach začatých na návrh združení alebo organizácií zriadených na ochranu práv a záujmov spotrebiteľov a užívateľov alebo na návrh skupín poškodených osôb je určená všetkým osobám, ktoré sú poškodenými osobami ako spotrebitelia výrobkov alebo príjemcovia služieb, ktoré dali podnet na konanie na účely ochrany svojho práva alebo individuálneho záujmu. Túto výzvu vykoná súdny úradník zverejnením oznámenia o prípustnosti žaloby v médiách šírených na území, na ktorom došlo k poškodeniu týchto práv alebo záujmov.

…

3. Konanie, v ktorom sa spôsobená škoda týka viacerých neurčených alebo problematicky určiteľných osôb, sa uverejnením výzvy preruší na dobu najviac dvoch mesiacov, pričom dĺžku lehoty stanoví súdny úradník individuálne pre každý jednotlivý prípad so zreteľom na skutkové okolnosti alebo zložitosť sporu, ako aj so zreteľom na ťažkosti pri identifikovaní a lokalizácii poškodených osôb. Konanie sa obnoví v okamihu, keď do neho vstúpia ako vedľajší účastníci konania všetci spotrebitelia, ktorí reagovali na výzvu, pričom individuálna účasť spotrebiteľov alebo užívateľov na konaní nie je neskôr prípustná, s výhradou tých osôb, ktoré môžu uplatňovať svoje práva alebo záujmy podľa článkov 221 a 519 tohto zákona.

4. Uvedené ustanovenia sa neuplatňujú na konania začaté na základe podania žaloby na zdržanie sa konania, ktorej predmetom je ochrana všeobecných kolektívnych záujmov spotrebiteľov a užívateľov.“

10. Podľa článku 43 občianskeho súdneho poriadku:

„Pokiaľ je na účely rozhodnutia sporu potrebné rozhodnúť o otázke, ktorá je sama osebe hlavným predmetom iného konania prebiehajúceho pred tým istým alebo iným súdom, súd je oprávnený v prípade, že veci nemožno spojiť, uznesením nariadiť na návrh oboch účastníkov konania alebo na návrh jedného z nich a po vypočutí odporcu prerušenie konania v štádiu, v akom sa nachádza, až do okamihu ukončenia konania o predbežnej otázke.“

11. Pokiaľ ide o účinky rozsudkov vydaných v konaniach začatých na návrh združení spotrebiteľov alebo užívateľov, článok 221 občianskeho súdneho poriadku uvádza:

„1. Pokiaľ ustanovenia predchádzajúcich článkov nestanovujú inak, rozsudky vydané na základe žalôb podaných združeniami spotrebiteľov alebo užívateľov oprávnenými podľa článku 11 tohto zákona podliehajú týmto pravidlám:

1a. Ak sa ukladá zaplatenie peňažnej sumy alebo povinnosť vykonania či zdržania sa určitého konania alebo odovzdania určitej konkrétnej alebo všeobecnej veci, musia byť v rozsudku, ktorým sa vyhovelo návrhu, individuálne určení spotrebitelia a užívatelia, v prospech ktorých bolo rozhodnutie vydané v súlade so zákonmi o ich ochrane.

Pokiaľ takéto individuálne určenie nie je možné, musia byť v rozsudku stanovené údaje, charakteristiky a požiadavky, ktoré sú potrebné k vymáhaniu platby a prípadne k začatiu exekučného konania alebo účasti na ňom, ak sa ho domáha združenie, ktoré podalo žalobu.

2a. Ak sa uloženie povinnosti alebo hlavný či jediný rozsudok zakladá na vyhlásení určitej činnosti alebo konania za protiprávne alebo odporujúce zákonu, v rozsudku musí byť uvedené, či podľa právnej úpravy týkajúcej sa ochrany spotrebiteľov a užívateľov má takéto vyhlásenie vyvolávať procesné účinky, ktoré nie sú obmedzené na osoby, ktoré boli účastníkmi predmetného konania.

3a. Ak sa na konaní zúčastnili konkrétni spotrebitelia alebo užívatelia, rozsudkom musí byť výslovne rozhodnuté o ich návrhoch.

2. V rozsudkoch, ktorými sa vyhovelo žalobe na zdržanie sa konania, ktorej predmetom je ochrana kolektívnych a rozsiahlych záujmov spotrebiteľov a užívateľov, môže súd, ak to považuje za potrebné a na náklady žalovaného, rozhodnúť o úplnom alebo čiastočnom uverejnení rozsudku alebo, ak účinky protiprávneho konania môžu byť dlhodobé, vydať opravné vyhlásenie.“

12. Podľa článku 222 občianskeho súdneho poriadku:

„1. Právna sila rozhodnutej veci, ktorá sa viaže ku konečným rozsudkom bez ohľadu na to, či sa nimi návrhu vyhovuje alebo sa návrh zamieta, podľa zákona vylučuje akékoľvek neskoršie konanie, ktorého predmet by bol rovnaký ako predmet konania, v ktorom bolo vydané toto rozhodnutie.

2. Právna sila rozhodnutej veci sa viaže k návrhom podaným v hlavnom návrhu a v protinávrhu, ako aj k bodom uvedeným v článku 408 ods. 1 a 2 tohto zákona.

Skutkové okolnosti, ku ktorým došlo po uplynutí lehoty na predloženie vyjadrení v konaní, počas ktorého boli tieto návrhy podané, sa považujú za nové a odlišné vo vzťahu ku skutočnostiam, na ktorých sa zakladajú uvedené návrhy.

3. Právna sila rozhodnutej veci sa vzťahuje na účastníkov konania, v ktorom bolo toto rozhodnutie vydané, ako aj na ich dedičov a právnych nástupcov a na osoby, ktoré síce neboli účastníkmi konania, ale sú majiteľmi práv zakladajúcich aktívnu legitimáciu účastníkov konania podľa ustanovení článku 11 tohto zákona.

…

4. Súd, na ktorom prebieha neskoršie konanie, je viazaný právoplatným rozhodnutím vydaným v konečnom rozsudku, ktorým sa ukončuje konanie, ak sa v novom konaní právoplatné rozhodnutie javí ako logický predchodca predmetu tohto nového konania bez ohľadu na jeho povahu, keď sú účastníci oboch konaní rovnakí alebo keď sa na nich vzťahuje právna sila rozhodnutej veci na základe zákonného ustanovenia.“

13. Podľa článku 519 občianskeho súdneho poriadku:

„Pokiaľ odsudzujúce rozsudky, na ktoré odkazuje prvé pravidlo uvedené v článku 221, neurčili individuálnych spotrebiteľov alebo užívateľov, v prospech ktorých sa rozhodlo, súd poverený výkonom rozhodnutia vydá na žiadosť jedného alebo viacerých účastníkov konania a po vypočutí účastníka, ktorého rozsudok zaväzuje, uznesenie, v ktorom rozhodne, či na základe údajov, charakteristík a požiadaviek uvedených v rozsudku prizná navrhovateľom postavenie osôb, v prospech ktorých sa rozhodlo. Na základe tohto uznesenia sa subjekty uznané za oprávnené osoby môžu domáhať výkonu rozhodnutia. Prokuratúra môže navrhnúť výkon rozsudku v prospech dotknutých spotrebiteľov a užívateľov.“

## III – **Skutkové okolnosti sporu vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnym dvorom**

14. Dňa 20. októbra 2005 uzavrel pán Sales Sinués zmluvu o novácii hypotekárneho úveru s bankovou inštitúciou Caixabank SA (ďalej len „Caixabank“) a 7. februára 2005 uzavrel pán Drame Ba zmluvu o hypotekárnom úvere s bankovou inštitúciou Catalunya Caixa SA (Catalunya Banc SA) (ďalej len „Catalunya Caixa“). Tieto zmluvy boli uzavreté s nominálnou úrokovou sadzbou na celkovú sumu 78 132 a 209 000 eur a v rámci „podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu“ zaviedli obmedzenie zmeny nominálnej úrokovej sadzby na účely následného ročného stanovenia platných úrokových sadzieb, ktoré bolo stanovené na 2,85 % a na 3,75 %. Tieto zmluvy stanovili aj maximálne obmedzenie alebo strop tejto sadzby vo výške 12 %.

15. Uvedené zmluvy okrem toho obsahovali ustanovenie, podľa ktorého sa odo dňa poskytnutia úveru do 1. októbra 2006, resp. 31. augusta 2005 uplatňovala fixná nominálna úroková sadzba. Odo dňa nasledujúceho po uvedených dátumoch až do dňa úplného splatenia úverov sa uplatňovala pohyblivá nominálna úroková sadzba odvodená od referenčnej sadzby, konkrétne Euribor, vo výške + 0,60 % a + 0,50 %.

16. V dňoch 10. októbra a 25. októbra 2013 podali páni Sales Sinués a Drame Ba každý svoju individuálnu žalobu o vyhlásenie neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, uvedenej v ich zmluvách o hypotekárnom úvere. Žalobcovia vo veci samej vo svojich žalobách tvrdia, že pokiaľ ide o všeobecné zmluvné podmienky, podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu im boli uložené jednostranne zo strany bankových inštitúcií bez akéhokoľvek prerokovania. Žiadajú preto, aby vnútroštátny súd jednak určil neplatnosť týchto podmienok z dôvodu netransparentnosti a nerovnováhy, ku ktorej došlo v ich neprospech, a jednak rozhodol o vrátení súm, ktoré bankové inštitúcie neoprávnene získali na základe uvedených podmienok.

17. Ešte pred podaním žalôb žalobcami podalo združenie spotrebiteľov a užívateľov Adicae (Asociación de Usuarios de Bancos Cajas y Seguros) [3] 11. novembra 2010 kolektívnu žalobu na Juzgado de lo Mercantil nº 11 de Madrid (Obchodný súd č. 11 v Madride, Španielsko) proti 72 bankovým inštitúciám, vrátane Caixabank a Catalunya Caixa. [4] Táto žaloba smerovala k zdržaniu sa používania podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu z dôvodu jej nekalej povahy.

18. Žalované v sporoch vo veci samej podali na základe článku 11 ods. 4 a článkov 43 a 222 občianskeho súdneho poriadku predbežnú námietku v občianskoprávnom konaní a požiadali o prerušenie príslušných individuálnych konaní až do prijatia konečného rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie o kolektívnej žalobe.

3 — Špecializované združenie spotrebiteľov v oblasti bankových služieb a poisťovníctva.

4 — Táto kolektívna žaloba bola predmetom verejnej výzvy na žiadosť súdu, ktorému bola predložená, zverejnenej prostredníctvom médií a združenia Adicae.

19. Žalobcovia vo veci samej namietali proti tejto námietke, pričom uplatnili svoje právo dištancovať sa od kolektívnej žaloby podanej združením spotrebiteľov a užívateľov a svoje právo podať individuálnu žalobu.

20. Vnútroštátny súd v rámci sporov, ktoré mu boli predložené, uvádza predovšetkým, že článok 43 občianskeho súdneho poriadku stanovuje odkladný účinok individuálnej žaloby až do vydania konečného rozhodnutia o kolektívnej žalobe. Vnútroštátny súd dodáva, že ak je problematické, alebo dokonca nemožné určiť počet dotknutých osôb, článok 15 ods. 3 občianskeho súdneho poriadku umožňuje dotknutým osobám individuálne konať pred súdom iba v lehote dvoch mesiacov po všeobecnej výzve na účasť na konaní zverejnenej prostredníctvom sociálnych médií. Vnútroštátny súd napokon spresňuje, že individuálna účasť na konaní týkajúcom sa ochrany kolektívnych záujmov začatom na základe článku 11 ods. 4 občianskeho súdneho poriadku by dotknutému spotrebiteľovi ukladala povinnosť zúčastniť sa pojednávania na súde, ktorému bola táto vec predložená, pričom by sa vzdal konania na vlastnom príslušnom súde (obchodnom súde v mieste svojho bydliska).

21. Vzhľadom na predchádzajúce skutočnosti má vnútroštátny súd pochybnosti o zlučiteľnosti článku 43 občianskeho súdneho poriadku s článkom 7 smernice 93/13 za takých okolností, o aké ide vo veci samej. Vnútroštátny súd osobitne pripomína, že konanie o kolektívnej žalobe, ktorého výsledok bude rozhodujúci v prípade prerušenia konaní vo veci samej, trvá ku dňu podania návrhov na začatie prejudiciálneho konania štyri roky, dátum procesu nebol ešte stanovený a viacero bankových inštitúcií ešte nepredložilo svoje vyjadrenia k žalobe.

22. Za týchto podmienok Juzgado de lo Mercantil nº 9 de Barcelona (Obchodný súd č. 9 v Barcelone) dvomi rozhodnutiami z 27. júna 2014, ktoré boli doručené kancelárii Súdneho dvora 11. augusta 2014 (C-381/14) a 13. augusta 2014 (C-385/14), rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Možno sa domnievať, [že španielsky právny poriadok stanovuje] účinný prostriedok alebo mechanizmus v zmysle článku 7 ods. 1 smernice 93/13?

2. Do akej miery predstavuje tento odkladný účinok v prípade namietania neplatnosti nekalých podmienok vložených do spotrebiteľskej zmluvy prekážku pre spotrebiteľa a tým aj porušenie článku 7 ods. 1 vyššie uvedenej smernice?

3. Predstavuje skutočnosť, že sa spotrebiteľ nemôže dištancovať od kolektívnej žaloby, porušenie článku 7 ods. 3 smernice 93/13?

4. Alebo naopak treba vychádzať z predpokladu, že odkladný účinok upravený v článku 43 [občianskeho súdneho poriadku] je v súlade s článkom 7 smernice 93/13 v tom zmysle, že práva spotrebiteľa sú v celom rozsahu chránené takouto kolektívnou žalobou, keďže španielsky právny poriadok už zaviedol iné rovnako účinné mechanizmy na účely zabezpečenia účinnej ochrany práv spotrebiteľov, ako aj zásadou právnej istoty?“

23. Uznesením predsedu Súdneho dvora z 9. septembra 2014 boli veci C-381/14 a C-385/14 spojené na spoločné konanie na účely písomnej časti konania, ústnej časti konania a rozsudku. Písomné pripomienky predložili pán Sales Sinués, Catalunya Caixa, španielska vláda, ako aj Európska komisia. Pán Sales Sinués, Caixabank, Catalunya Caixa, španielska vláda a Komisia boli vypočutí na pojednávaní, ktoré sa konalo 30. septembra 2015.

## IV – **Analýza prejudiciálnych otázok**

24. Tieto prejudiciálne otázky tak, ako ich položil vnútroštátny súd, sa týkajú výkladu smernice 93/13 v rámci dvoch zmlúv o hypotekárnom úvere, ktoré obe obsahujú podmienku stanovujúcu minimálnu úrokovú sadzbu. Tento typ podmienky stanovuje pre variabilné úrokové sadzby minimálny strop, pod hranicu ktorého nemôže byť spotrebiteľom znížená oficiálna úroková sadzba.

25. Prejednávané veci spadajú nielen do zložitého právneho rámca, ale zároveň aj do kontextu, v ktorom množstvo kritérií výkladu nie je na úrovni rôznych vnútroštátnych súdov zjednotené. Považujem teda za potrebné začať pripomenutím podstatných prvkov dotknutej procesnej právnej úpravy, pričom budem vychádzať z informácií vyplývajúcich zo spisov, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, a potom pristúpim k preskúmaniu prejudiciálnych otázok.

### A – *Úvodné pripomienky*

26. Vnútroštátny súd, pán Sales Sinués, španielska vláda a Komisia poukázali na pôsobnosť predmetnej právnej úpravy, osobitne článku 43 občianskeho súdneho poriadku, ktorý je tiež jadrom problému predloženého vnútroštátnemu súdu a Súdnemu dvoru.

#### 1. Námietka založená na prednosti občianskeho procesného práva

27. Vnútroštátny súd uvádza, že v španielskom procesnom práve nie je vzhľadom na riziko prijatia protichodných rozhodnutí možné súčasne ani následne začať dve súdne konania s tými istými účastníkmi konania a so zhodou v predmete a dôvode konania. Španielske právo zavádza tri rôzne mechanizmy na predchádzanie tomuto riziku, a to právnu silu rozhodnutej veci [5], prekážku začatého konania [6] a zásadu prednosti v občianskom procesnom práve.

28. Práve posledný uvedený procesný mechanizmus, upravený v článku 43 občianskeho súdneho poriadku, je základným problémom, ktorý vnútroštátny súd nastolil. Tento článok sa týka situácií, v ktorých je na účely rozhodnutia o predmete sporu prejednávaného pred občianskoprávnym súdom „potrebné rozhodnúť o otázke, ktorá je sama osebe hlavným predmetom iného konania prebiehajúceho pred tým istým alebo iným súdom“ občianskoprávnej povahy. Podľa tohto článku môže súd v prípade, ak je možné spojenie vecí, tieto veci spojiť. Ak naopak spojenie nie je možné, toto ustanovenie umožňuje prejednávajúcemu súdu prerušiť konanie.

29. Na účely tohto prerušenia musia byť splnené tri kumulatívne podmienky, a to priamy a rozhodujúci vplyv prejudiciálnej otázky na rozhodnutie vo veci samej, návrh jedného alebo oboch účastníkov konania [7] a existencia prebiehajúceho konania týkajúceho sa prejudiciálnej otázky. Článok 43 občianskeho súdneho poriadku však uvádza, že „súd *je oprávnený nariadiť* prerušenie konania“. Ako vyplýva z rozhodnutí vnútroštátneho súdu, prerušenie má teda fakultatívnu povahu, keďže článok 43 priznáva súdom mieru voľnej úvahy na účely rozhodnutia o tom, či je takéto prerušenie relevantné. [8]

5 — Podľa vnútroštátneho súdu právna sila rozhodnutej veci, upravená v článku 222 občianskeho súdneho poriadku, existuje, ak je v skoršom súdnom konaní vydaný konečný rozsudok, ktorým sa vyhovuje alebo zamieta návrh, takže nie je možné začať nijaké neskoršie konanie s rovnakým predmetom, dôvodom a rovnakými účastníkmi konania.

6 — Vnútroštátny súd vysvetľuje, že prekážka začatého konania existuje, ak je predmet neskoršieho konania rovnaký ako predmet, ktorý viedol k skoršiemu prebiehajúcemu konaniu. So zreteľom na riziko prijatia protichodných rozhodnutí o tom istom predmete tak musí byť toto druhé konanie vymazané.

7 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Tribunal Supremo (občianska komora) č. 527/2013 z 3. septembra 2013.

8 — Vnútroštátny súd uvádza, že „sa nachádza v štádiu konania, v ktorom musí *rozhodnúť*, či konanie preruší alebo naopak bude pokračovať v riadnom konaní až do vydania rozsudku“. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. V súvislosti s článkom 43 občianskeho súdneho poriadku pozri najmä DE LA OLIVA SANTOS, A.: *Objeto del proceso y cosa juzgada en el proceso civil*. Thomson-Civitas, 2006, s. 85 až 88; MONTERO AROCA, J., a kol.: *Derecho Jurisdiccional II. Proceso civil*. 21. vydanie, Tirant lo Blanch, 2013, s. 126 a 127, a GIMENO SENDRA, V.: *Derecho Procesal Civil 1. El proceso de declaración. Parte General*. 5. vydanie, Colex, 2014, s. 215.

2. Odlišný výklad a uplatňovanie článku 43 občianskeho súdneho poriadku vnútroštátnymi súdmi

30. Ako vyplýva z písomností v spisoch, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, analýza prejudiciálnych otázok je ešte zložitejšia v dôsledku odlišného výkladu a uplatňovania článku 43 občianskeho súdneho poriadku vnútroštátnymi súdmi v rámci konania o kolektívnej žalobe na zdržanie sa konania podanej združením Adicae, pričom na vnútroštátnej úrovni nebolo o tejto otázke v rámci kasačného konania rozhodnuté.

31. Zdá sa, že na jednej strane sa niektoré súdy domnievajú, že podľa článku 43 občianskeho súdneho poriadku sa v občianskom procesnom práve uplatní zásada prednosti, a nariaďujú prerušenie prvých konaní až do prijatia konečného rozsudku v druhých konaniach, pričom vychádzajú zo spojitosti medzi predmetom individuálnych žalôb a predmetom kolektívnych žalôb.[9]

32. Na druhej strane sa iné súdy domnievajú, že medzi individuálnymi žalobami a kolektívnymi žalobami existuje situácia prekážky začatého konania vzhľadom na zhodu v predmete, dôvode a účastníkoch konania[10] a rozhodujú o výmaze individuálnych vecí, pričom vychádzajú z článku 222 ods. 3 občianskeho súdneho poriadku. Zo spisu vyplýva, že tento postoj je v menšine.

33. Napokon niektoré súdy sa domnievajú, že neexistuje prednosť v občianskom procesnom práve, ani prekážka začatého konania, pričom sa predovšetkým nazdávajú, že neexistuje skutočná zhoda v predmete a ani v účastníkoch konania, rozhodnutie o kolektívnej žalobe nie je pre individuálne žaloby rozhodujúce a aj keby mohlo mať vyhlásenie neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu v rámci kolektívnej žaloby pozitívny účinok na individuálne žaloby, zamietnutie kolektívnej žaloby nevedie nevyhnutne aj k zamietnutiu individuálnych žalôb. Tieto súdy tak vyvodzujú záver, že spotrebiteľ si zachováva aktívnu legitimáciu na ochranu svojich vlastných záujmov v súdnom konaní bez toho, aby bolo potrebné prerušiť konanie o individuálnej žalobe.[11]

34. Zdá sa, že španielska vláda a Komisia podporujú tento posledný výklad, pričom vo svojich písomných pripomienkach predovšetkým uvádzajú, že uplatnenie článku 43 občianskeho súdneho poriadku nevedie nevyhnutne k prerušeniu konania o individuálnej žalobe.

35. Španielska vláda vo svojich pripomienkach predložených na pojednávaní dodáva, že treba rozlišovať medzi kolektívnou žalobou na zdržanie sa uplatňovania všeobecných zmluvných podmienok, ktoré majú nekalú povahu, a individuálnou žalobou o vyhlásenie neplatnosti zmluvy o hypotekárnom úvere založenou na skutočnosti, že táto zmluva obsahuje nekalú podmienku. Keďže tieto dve žaloby majú rozdielnu povahu, ich predmet sa zhoduje len čiastočne. Zatiaľ čo totiž v *kolektívnej žalobe na zdržanie sa konania* môžu účastníci konania predložiť svoje pripomienky bez toho, aby bolo možné posúdiť všetky okolnosti prejednávanej veci (abstraktné a všeobecné preskúmanie), najmä pokiaľ ide o spotrebiteľa, ktorý uzavrel predbežne formulovanú štandardnú zmluvu, v *individuálnej žalobe* musí sudca zohľadniť všetky okolnosti existujúce ku dňu uzavretia zmluvy o úvere, vrátane ich vývoja, všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením tejto zmluvy, ako aj všetky ostatné zmluvné podmienky alebo inú zmluvu, od ktorej táto zmluva závisí.[12]

9 — Vnútroštátny súd v tejto súvislosti odkazuje na uznesenie Audiencia Provincial de Barcelona (Provinčný súd v Barcelone) č. 84/2013 z 11. júna 2013, ktorý s ohľadom na možnosť, že v konaní o kolektívnej žalobe bude prijaté rozhodnutie vyhlasujúce neplatnosť podmienky minimálnej úrokovej sadzby, v súlade s ustanoveniami článku 221 ods. 1 občianskeho súdneho poriadku výslovne stanovuje, že sa uplatňuje *ultra partes*.

10 — Komisia uvádza, že sa zdá, že tento menšinový postoj zastáva aj Audiencia Provincial de Barcelona (Provinčný súd v Barcelone) vo svojom uznesení č. 112/2014 z 9. októbra 2014.

11 — Pozri najmä uznesenie Audiencia Provincial de Huelva (Provinčný súd v Huelve) č. 76/2013 z 24. februára 2014 a rozsudky Audiencia Provincial de Ourense (Provinčný súd v Orense) č. 278/2013 a č. 494/2013 z 22. mája a 22. septembra 2014.

12 — Rozsudok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) č. 241/13 z 9. mája 2013, body 235 až 238.

36. Španielska vláda preto tvrdí, že jednak logický a systematický výklad španielskej procesnej právnej úpravy vylučuje uplatnenie zásady prednosti v občianskom procesnom práve a jednak článok 43 občianskeho súdneho poriadku sa týka prednosti nielen hypotetickej alebo potenciálnej, ale skutočnej, čo je dôvod, prečo nemožno súhlasiť s týmto prerušením.

3. Problematika účinkov rozhodnutí, ktorými sa vyhovuje kolektívnym žalobám, na spotrebiteľov, ktorí neboli účastníkmi konania

37. Španielska vláda a Catalunya Caixa tvrdia, že článok 221 občianskeho súdneho poriadku nestanovuje, že účinky rozhodnutia, ktorým sa vyhovuje kolektívnej žalobe, sa vzťahujú na každého spotrebiteľa, ktorého zmluva obsahuje všeobecnú podmienku rovnakej povahy, ako je dotknutá podmienka. V prípade *zamietnutia kolektívnej žaloby* totiž tento článok pripúšťa pokračovanie v uplatnení práva podať individuálnu žalobu, aby spotrebiteľovi umožnil predložiť osobitné okolnosti jeho konkrétneho prípadu. Podľa španielskej vlády je to v súlade s článkom 11 ods. 1 občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého sa aktívna legitimácia združení spotrebiteľov pripúšťa „bez toho, aby bola dotknutá individuálna aktívna legitimácia poškodených osôb“ [13]. Španielska vláda dodáva, že článok 221 občianskeho súdneho poriadku sa naopak obmedzuje len na určenie toho, že účinky rozhodnutia, *ktorým sa vyhovuje kolektívnej žalobe*, môžu ísť aj nad rámec osôb, ktoré boli účastníkmi konania, pričom toto rozhodnutie prináleží vnútroštátnemu súdu. [14]

38. Pán Sales Sinués však na pojednávaní tvrdil, že uplatnenie individuálnej žaloby v zásade zahŕňa dištancovanie sa od konania o kolektívnej žalobe, teda že spotrebiteľ sa vzdá rozšíreného účinku, ktorý článok 221 ods. 1 občianskeho súdneho poriadku prisudzuje prípadnému rozhodnutiu, ktorým sa vyhovuje kolektívnej žalobe v tomto konaní. Neexistuje preto riziko, že by boli v súvislosti s tým istým návrhom vydané dva protichodné rozsudky. Tvrdí však, že výklad článku 43 občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého by sa uplatnila zásada prednosti v občianskom procesnom práve a konanie by teda bolo prerušené až do prijatia konečného rozhodnutia o kolektívnej žalobe, by malo za následok nemožnosť spotrebiteľa dištancovať sa od kolektívnej žaloby.

4. Vstup vedľajších účastníkov do konaní o ochrane práv a kolektívnych a všeobecných záujmov spotrebiteľov

39. Vnútroštátny súd, pán Sales Sinués, španielska vláda a Komisia odkazujú na rozsudok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) z 9. mája 2013 [15], vydaný v rámci kolektívnej žaloby na zdržanie sa konania inej než tej, ktorá je predmetom konania pred vnútroštátnym súdom, ktorá sa však tiež týka podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu. Tribunal supremo (Najvyšší súd) vyhlásil tento typ podmienky za neplatný nie z dôvodu jej obsahu, ale z dôvodu netransparentnosti, teda neexistencie jasných a transparentných informácií o týchto podmienkach poskytnutých spotrebiteľom. [16]

13 — Tento článok stanovuje, že „bez toho, aby bola dotknutá individuálne aktívna legitimácia poškodených osôb, zákonne založené združenia spotrebiteľov a užívateľov disponujú aktívnou legitimáciou na ochranu práv a záujmov svojich členov a združenia v súdnom konaní, ako aj na ochranu všeobecných záujmov spotrebiteľov a užívateľov“.

14 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

15 — Rozsudok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) č. 241/13 z 9. mája 2013. Tribunal Supremo v tomto rozsudku obmedzil retroaktivitu vyhlásenia neplatnosti tak, že má účinky *ex nunc*, t. j. nie odo dňa uzatvorenia zmluvy o úvere (*ex tunc*), ale len od 9. mája 2013, teda dňom vyhlásenia predmetného súdneho rozhodnutia. Toto obmedzenie bolo potvrdené v rozsudku toho istého súdu č. 139/2015 z 25. marca 2015. Toto obmedzenie účinkov bolo okrem toho nedávno predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal španielsky súd vo veci Gutierrez Naranjo (C-154/15), vec v konaní pred Súdnym dvorom.

16 — Z písomných pripomienok, ktoré predložil pán Sales Sinués, vyplýva, že vzhľadom na to, že podmienka stanovujúca minimálnu úrokovú sadzbu je súčasťou ceny stanovenej zmluvou o úvere, finančné inštitúcie sú povinné informovať spotrebiteľa o tejto podmienke, aby si bol plne vedomý jej existencie a vplyvu na skutočnú cenu úveru v čase podpisu zmluvy.

40. Pokiaľ ide o povahu žaloby dotknutej týmto rozsudkom, Komisia vo svojich písomných pripomienkach uviedla, že vzhľadom na to, že ide výlučne o kolektívnu žalobu na zdržanie sa konania, a teda len o zákonnosť podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, táto kolektívna žaloba nemá dôsledky z hľadiska náhrady škody.

41. Pán Sales Sinués na pojednávaní naopak uviedol, že kolektívna žaloba podaná združením Adicae zahŕňa jednak určovaciu žalobu, ktorá smeruje k zdržaniu sa uvádzania podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu v zmluvách o úvere, a jednak kolektívnu žalobu o náhradu škody spôsobenej takouto podmienkou. V tejto súvislosti uviedol, že článok 15 občianskeho súdneho poriadku sa neuplatňuje v rámci konania o žalobe na zdržanie sa konania, ale len v rámci konania o kolektívnej žalobe o náhradu škody. Individuálny vstup spotrebiteľov ako vedľajších účastníkov do konania, ku ktorému došlo v lehote dvoch mesiacov po všeobecnej výzve na účasť na konaní o kolektívnej žalobe zverejnenej prostredníctvom médií, podľa článku 15 ods. 3 občianskeho súdneho poriadku sa teda netýkal kolektívnej žaloby na zdržanie sa konania podanej združením Adicae, ale len kolektívnej žaloby o náhradu.[17] Pán Sales Sinués sa domnieva, že v prejednávanej veci sú teda prieťahy v konaní spôsobené kolektívnou žalobou o náhradu z dôvodu veľmi veľkého počtu spotrebiteľov, ktorí individuálne vstúpili do konania ako vedľajší účastníci.[18] Treba tak uviesť, že kolektívna žaloba o náhradu je zdĺhavejšia ako individuálna žaloba.

42. Z predchádzajúcich úvah podľa mňa vyplýva, že prejudiciálne otázky treba s výhradou overenia vnútroštátnym súdom preskúmať v tomto kontexte.

## B – *O prejudiciálnych otázkach*

43. Na úvod treba pripomenúť, že v rámci postupu spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom prislúcha Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť prejednávaný spor. Z tohto pohľadu Súdnemu dvoru prislúcha prípadne právo preformulovať otázky, ktoré sú mu predložené.[19] Súdny dvor môže na tieto účely zo všetkých informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom, a najmä z odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyvodiť normy a zásady práva Únie, ktoré si vyžadujú výklad s prihliadnutím na predmet sporu vo veci samej.[20]

44. V prejednávanej veci sa domnievam, že Juzgado de lo Mercantil nº 9 de Barcelona (Obchodný súd č. 9 v Barcelone) svojimi otázkami v skutočnosti žiada Súdny dvor, aby podal výklad zásad ekvivalencie a efektivity v rámci vykonávania článku 7 smernice 93/13, aby uvedený súd mohol posúdiť súlad predmetnej procesnej právnej úpravy s právom Únie.

45. Za týchto podmienok treba prejudiciálne otázky chápať tak, že vnútroštátny súd sa nimi v podstate pýta, či so zreteľom na zásady ekvivalencie a efektivity treba článok 7 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej procesnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá z dôvodu zásady prednosti v občianskom procesnom práve umožňuje prerušiť konanie o individuálnej žalobe začaté súčasne s konaním o kolektívnej žalobe na zdržanie sa konania až do prijatia konečného rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie o kolektívnej žalobe, bez toho, aby mal spotrebiteľ možnosť dištancovať sa od kolektívnej žaloby.

17 — Žalobca citoval článok 15 ods. 4 občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého „uvedené ustanovenia sa neuplatňujú na konania začaté na základe podania žaloby na zdržanie sa konania, ktorých predmetom je ochrana všeobecných kolektívnych záujmov spotrebiteľov a užívateľov“.

18 — Catalunya Caixa na pojednávaní tvrdila, že zdĺhavosť konania o kolektívnej žalobe súvisí okrem iného s vysokým počtom spotrebiteľov (9 000), ktorí do tohto konania individuálne vstúpili ako vedľajší účastníci.

19 — Pozri najmä rozsudky Krüger (C-334/95, EU:C:1997:378, body 22 a 23)i Biankov (C-249/11, EU:C:2012:608, bod 57), ako aj Biovet (C-306/14, EU:C:2015:689, bod 17).

20 — Pozri v tomto zmysle najmä rozsudky Redmond (83/78, EU:C:1978:214, bod 26), Biankov (C-249/11, EU:C:2012:608, bod 58), ako aj Konstantinides (C-475/11, EU:C:2013:542, bod 42).

1. O kritériách posúdenia nekalej povahy zmluvných podmienok v rámci smernice 93/13 a judikatúry

a) Žaloby týkajúce sa individuálneho spotrebiteľa a kolektívne žaloby na zdržanie sa konania

46. Na úvod považujem za potrebné pripomenúť, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom, bez možnosti ovplyvniť ich obsah. [21]

47. Na účely zabezpečenia ochrany uvedenej v smernici 93/13 normotvorca Únie zaviedol kritériá posúdenia nekalej povahy zmluvných podmienok, ktoré vyžadujú predovšetkým analýzu konkrétnych okolností každej veci. [22] V súlade s článkom 3 smernice 93/13 je v tejto súvislosti potrebné vedieť, či bola dotknutá zmluvná podmienka individuálne dohodnutá alebo nie, a teda či bola táto podmienka pripravená vopred bez toho, aby spotrebiteľ mohol ovplyvniť jej obsah, najmä v rámci predbežne formulovanej štandardnej zmluvy. Okrem toho článok 4 ods. 1 tejto smernice stanovuje, že nekalosť zmluvnej podmienky sa musí posudzovať so zreteľom na „všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy“, ako aj na „všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí“ v dobe uzatvorenia zmluvy.

48. Pokiaľ ide po prvé o *žaloby týkajúce sa individuálneho spotrebiteľa*, o aké ide v konaniach vo veci samej, Súdny dvor rozhodol, že vzhľadom na spomínané znevýhodnené postavenie „článok 6 ods. 1 smernice zaväzuje členské štáty stanoviť, aby nekalé podmienky, podľa ich vnútroštátneho práva neboli záväzné pre spotrebiteľa‘. Ako vyplýva z judikatúry, ide o kogentné ustanovenie smerujúce k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť“ [23].

49. Považujem za relevantné pripomenúť, že články 3 a 6 smernice 93/13 priznávajú spotrebiteľom subjektívne práva, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné chrániť, a to aj *ex offo*.

50. Pokiaľ ide po druhé o *kolektívne žaloby na zdržanie sa konania*, o akú ide v prípade žaloby podanej združením Adicae, pripomínam, že z judikatúry vyplýva, že smernica 93/13 nestanovuje povinnosť harmonizovať sankcie uplatniteľné v prípade uznania nekalej povahy podmienky v rámci predmetných kolektívnych žalôb. Článok 7 ods. 1 tejto smernice však ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby existovali primerané a účinné prostriedky na zabránenie ďalšiemu používaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatváraných so spotrebiteľmi. [24]

21 — Pozri rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 25), Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 25), Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 29), Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 22), Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 33), Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 44) a Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 32).

22 — Podľa odôvodnenia 15 smernice 93/13 „… je potrebné stanoviť všeobecné kritériá na hodnotenie nekalého charakteru zmluvných podmienok“.

23 — Pozri rozsudok Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 34).

24 — Tamže (bod 35).

51. Súdny dvor už opakovane zdôraznil, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že nerovnováha existujúca medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom môže byť vyrovnaná iba pozitívnym zásahom tretej strany, ktorá je nezávislá od zmluvných strán.[25] Z tohto dôvodu článok 7 ods. 2 smernice 93/13 spresňuje, že vyššie uvedené prostriedky zahŕňajú možnosť uznaných združení spotrebiteľov obrátiť sa na príslušné súdy [alebo správne orgány] s cieľom určiť, či podmienky navrhované na všeobecné uplatňovanie majú nekalú povahu, a prípadne dosiahnuť ich zákaz.[26]

52. Vzhľadom na to je vhodné tiež uviesť, že normotvorca Únie výslovne neupravil vzťah medzi individuálnymi žalobami a kolektívnymi žalobami. Ako však správne uvádza Komisia, povahu a hranice vzťahov týchto dvoch typov žalôb možno vyvodiť nielen zo smernice 93/13, ale aj z judikatúry Súdneho dvora.

b) Povaha individuálnych žalôb a kolektívnych žalôb na zdržanie sa konania a ich vzťah

i) O rozdielnej povahe individuálnych žalôb a kolektívnych žalôb v smernici 93/13

53. Komisia vo svojich písomných pripomienkach tvrdí, že článok 7 ods. 1 smernice 93/13 sa vo všeobecnosti vzťahuje na individuálne žaloby podané spotrebiteľmi poškodenými nekalými podmienkami, keďže tieto žaloby sú riadnym opravným prostriedkom na účely ochrany ich záujmov, zatiaľ čo kolektívne žaloby na zdržanie sa konania, upravené v odseku 2, sú doplnkom slúžiacim na zabezpečenie tejto ochrany.

54. Súhlasím s touto analýzou.

55. Doplnková povaha kolektívnych žalôb na zdržanie sa konania súvisí podľa mňa so skutočnosťou, že ide o všeobecné žaloby, ktoré sa netýkajú konkrétneho preskúmania, aké vyžaduje smernica 93/13 v rámci žalôb týkajúcich sa individuálnych spotrebiteľov, ale len abstraktného a všeobecného preskúmania prípadnej nekalej povahy zmluvných podmienok.[27]

56. Z toho vyplýva, že smernica 93/13 ukladá členským štátom povinnosť zaviesť do svojho právneho systému jednak najmä individuálne žaloby na účely namietania nekalej povahy zmluvných podmienok a jednak doplnkovo[28] kolektívne žaloby na zdržanie sa konania, ktoré však nemôžu nahradiť individuálne žaloby alebo takýmto žalobám brániť.

ii) O vzťahu komplementarity medzi individuálnymi žalobami a kolektívnymi žalobami v judikatúre

57. Pokiaľ ide o *individuálne žaloby*, z judikatúry vyplýva, že úloha, ktorú vnútroštátnemu súdu udeľuje smernica 93/13, spočívajúca v zabezpečení potrebného účinku ochrany sledovanej ustanoveniami smernice, „nie je vymedzená len možnosťou vysloviť sa k prípadnej nekalej povahe zmluvnej podmienky, ale zahŕňa taktiež povinnosť preskúmať *ex offo* túto otázku“[29]. Podľa Súdneho dvora táto

25 — Pozri rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 27), Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, bod 26), Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 31), ako aj Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 41).

26 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 27), Komisia/Taliansko (C-372/99, EU:C:2002:42, bod 15) a Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 36). Pozri tiež odôvodnenie 23 smernice 93/13.

27 — Komisia spresňuje, že „osoby“ uvedené v článku 7 ods. 2 smernice 93/13 nie sú samotní spotrebitelia, ale osoby poverené ich ochranou, ako napríklad „ombudsman pre spotrebiteľov“.

28 — Podľa Komisie ochrana spotrebiteľov je jednou z oblastí, „do ktorých *prináša doplnkové* presadzovanie práv vyplývajúcich z práva Únie súkromnoprávnymi prostriedkami pridanú hodnotu“. Pozri odporúčanie Komisie z 11. júna 2013 o spoločných zásadách pre mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na prikázanie zdržania sa určitého konania a na náhradu škody v súvislosti s porušením práv vyplývajúcich z práva Únie (Ú. v. EÚ L 201, 2013, odôvodnenie 7, s. 60). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

29 — Rozsudok Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32).

povinnosť zasiahnuť v rámci individuálnych žalôb, a to aj *ex offo*, predstavuje vo všeobecnosti pozitívne opatrenie alebo primeraný prostriedok na kompenzovanie znevýhodneného postavenia, v ktorom sa spotrebiteľ v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza. [30] Naopak, pokiaľ ide o *kolektívne žaloby na zdržanie sa konania*, Súdny dvor rozhodol, že združenia na ochranu spotrebiteľov sa nenachádzajú v takomto znevýhodnenom postavení vo vzťahu k predajcovi alebo dodávateľovi. [31] Súdny dvor konkrétne vyhlásil, že kolektívna žaloba na zdržanie sa konania medzi takýmto združením a predajcom alebo dodávateľom „nie je charakterizovaná nerovnováhou, ktorá existuje v rámci individuálnej žaloby medzi spotrebiteľom a jeho profesionálnym zmluvným partnerom – predajcom alebo dodávateľom“ [32]. Tento rozdiel medzi individuálnymi žalobami a kolektívnymi žalobami na zdržanie sa konania, ktorý vyplýva zo smernice 93/13 a je uznaný judikatúrou, podľa môjho názoru posilňuje doplnkovú povahu kolektívnych žalôb na zdržanie sa konania vo vzťahu k individuálnym žalobám.

58. Súdny dvor okrem toho vyhlásil, že „z preventívnej povahy a odstrašujúceho účelu [kolektívnych] žalôb na zdržanie sa konania, ako aj z ich nezávislosti od akéhokoľvek konkrétneho individuálneho sporu vyplýva, že možnosť podať takéto žaloby musí existovať aj vtedy, ak zmluvné podmienky, o ktorých zákaz sa žiada, neboli použité v konkrétnych zmluvách“ [33]. Podľa Súdneho dvora účinné uplatnenie tohto cieľa vyžaduje, aby všeobecné zmluvné podmienky v spotrebiteľských zmluvách, ktoré boli vyhlásené za nekalé v rámci žaloby o zdržanie sa konania proti dotknutému predajcovi alebo dodávateľovi [alebo dotknutým predajcom alebo dodávateľom], o akú ide vo veci predloženej vnútroštátnemu súdu, „neboli záväzné ani pre spotrebiteľov, ktorí sú účastníkmi konania o žalobe o zdržanie sa konania, ani pre tých spotrebiteľov, ktorí s predajcom alebo dodávateľom uzavreli zmluvu, pre ktorú platia tie isté všeobecné zmluvné podmienky“ [34]. „Uplatnenie sankcie spočívajúcej v neplatnosti nekalej podmienky voči všetkým spotrebiteľom, ktorí uzavreli spotrebiteľskú zmluvu, na ktorú sa uplatňujú totožné všeobecné zmluvné podmienky, totiž zaručuje, že títo spotrebitelia nie sú uvedenou podmienkou viazaní, *ale zároveň nevylučuje iné druhy adekvátnych a účinných sankcií* stanovené vnútroštátnou právnou úpravou“ [35].

59. Z tejto judikatúry teda vyplýva, že v rámci smernice 93/13 musí byť medzi kolektívnou žalobou na zdržanie sa konania a konkrétnymi zmluvnými podmienkami záväznými pre spotrebiteľa vzťah priaznivý pre spotrebiteľov a nie vzťah, ktorý by bránil individuálnym žalobám alebo nahrádzal individuálne žaloby kolektívnymi žalobami na zdržanie sa konania.

### 2. O posúdení predmetnej procesnej právnej úpravy so zreteľom na článok 7 smernice a zásady ekvivalencie a efektivity

60. Vzhľadom na formuláciu prejudiciálnych otázok je vhodné poznamenať, že vnútroštátny súd zrejme vychádzal zo zásady, že prerušenie predmetných konaní o individuálnych žalobách súčasne začatých žalobcami až do prijatia konečného rozhodnutia v konaní o kolektívnej žalobe je nevyhnutným účinkom článku 43 občianskeho súdneho poriadku. [36] Z pripomienok, ktoré predložili pán Sales Sinués a španielska vláda, ako aj Komisia, však vyplýva, že toto prerušenie je fakultatívne, keďže predmetné ustanovenie priznáva španielskym súdom mieru voľnej úvahy na účely rozhodnutia o tom, či je takéto prerušenie relevantné alebo nie.

30 — Pozri rozsudky Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 27), Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, bod 32) a Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 32).

31 — Pozri rozsudok Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, bod 49).

32 — Tamže (bod 50).

33 — Pozri rozsudky Komisia/Taliansko (C-372/99, EU:C:2002:42, bod 15), Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 37) a Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 44).

34 — Pozri rozsudok Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 38).

35 — Tamže (bod 40).

36 — Zdá sa však, že z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že tento súd nie je povinný prerušiť predmetné konania. Pozri v tejto súvislosti poznámku pod čiarou 8 týchto návrhov.

61. Okrem toho pripomínam, že ako vyplýva z bodov 30 až 33 týchto návrhov, v prejednávanej veci prispieva k zložitosti predmetnej procesnej právnej úpravy aj odlišný výklad tejto právnej úpravy vnútroštátnymi súdmi.

62. Čo sa týka vnútroštátnej právnej úpravy, o akú ide vo veci samej, pripomínam, že Súdnemu dvoru neprislúcha vyjadrovať sa k výkladu ustanovení vnútroštátneho práva, pretože táto úloha prináleží výlučne súdu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, prípadne príslušným vnútroštátnym súdom, ktoré musia zistiť, či uplatniteľné ustanovenia vnútroštátnej právnej úpravy spĺňajú požiadavky práva Únie. Súdny dvor však pri rozhodovaní v prejudiciálnom konaní môže v prípade potreby poskytnúť objasnenia, ktoré majú vnútroštátny súd viesť pri jeho posúdení. [37]

63. V tomto kontexte teraz so zreteľom na zásady ekvivalencie a efektivity preskúmam, či predmetná vnútroštátna procesná právna úprava bráni výkonu práv priznaných smernicou 93/13.

64. V tejto súvislosti pripomínam, že Súdny dvor už opakovane rozhodol, že v prípade, ak procesná právna úprava nie je harmonizovaná, táto otázka spadá do pôsobnosti vnútroštátneho právneho poriadku členských štátov na základe zásady ich procesnej autonómie. Súdny dvor však zdôraznil, že procesné pravidlá týkajúce sa žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie, musia zodpovedať dvojakej podmienke v tom zmysle, že nesmú byť menej výhodné ako tie, ktoré sa týkajú obdobných situácií podliehajúcich vnútroštátnemu právu (zásada ekvivalencie), a nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré spotrebiteľom priznáva právo Únie (zásada efektivity). [38]

a) Dodržiavanie zásady ekvivalencie

65. Pokiaľ ide o dodržanie zásady ekvivalencie, táto zásada predpokladá, že sporné vnútroštátne pravidlo sa uplatňuje nezávisle od skutočnosti, či sú žaloby, ktoré majú podobný predmet a dôvody, založené na porušení práva Únie alebo na porušení vnútroštátneho práva. S cieľom preveriť, či bola dodržaná zásada ekvivalencie, prináleží vnútroštátnemu súdu, ktorý ako jediný priamo pozná vnútroštátne procesné pravidlá týkajúce sa žalôb v oblasti vnútroštátneho práva, aby preskúmal, či sú procesné náležitosti určené na zabezpečenie ochrany práv vo vnútroštátnom práve, ktoré osobám podliehajúcim jeho právomoci vyplývajú z práva Únie, v súlade s touto zásadou, a aby preskúmal tak predmet, ako aj podstatné prvky údajne podobných vnútroštátnych žalôb. Uvedený súd musí pritom skúmať podobnosť dotknutých žalôb z pohľadu ich predmetu, dôvodu a podstatných prvkov. Na určenie, či je vnútroštátne procesné ustanovenie menej výhodné, musí zohľadniť jeho postavenie v celom konaní, priebeh uvedeného konania a osobitosti týchto pravidiel. [39]

66. V prejednávanej veci vychádza prípadná zásada prednosti v občianskom procesnom práve alebo prekážka začatého konania v individuálnych a kolektívnych sporoch z kritérií výkladu predmetnej právnej úpravy, ktoré nie sú v rámci rôznych vnútroštátnych súdov jednotné. Podľa môjho názoru však neexistuje nijaká skutočnosť, ktorá by umožňovala dospieť k záveru, že táto právna úprava by sa v rámci sporov týkajúcich sa práv založených na vnútroštátnom práve vykladala odlišne.

37 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Mascolo a i. (C-22/13, C-61/13, C-63/13 a C-418/13, EU:C:2014:2401, body 81 a 83).

38 — Pozri najmä rozsudky Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, bod 5), Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, bod 12), ako aj Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, body 44 až 46). Pozri tiež rozsudky Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 26), Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 50) a Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, bod 37).

39 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557, bod 90).

b) Dodržiavanie zásady efektivity

67. Ako vysvetlím v nasledujúcich bodoch, z hľadiska zásady efektivity mi naopak viacero skutočností umožňuje domnievať sa, že *výklad* predmetnej vnútroštátnej procesnej právnej úpravy, ktorý pripúšťa prednosť občianskeho procesného práva a teda možnosť prerušenia konania o individuálnej žalobe do prijatia konečného rozhodnutia v konaní o kolektívnej žalobe, znemožnil alebo nadmerne sťažil výkon práv priznaných smernicou 93/13.

68. Po prvé, ak vychádzame zo zásady, ako vyplýva z bodov 46 až 59 týchto návrhov, že jednak smernica 93/13 priznáva individuálne subjektívne práva, v prípade ktorých musí existovať možnosť domáhať sa ich v rámci individuálneho konania, a jednak kolektívna žaloba na zdržanie sa konania je žalobou doplnkovou, odlišnou a nezávislou od prípadnej individuálnej žaloby, nie je možné odôvodniť povinné alebo automatické prerušenie konania o tejto individuálnej žalobe do prijatia konečného rozhodnutia v konaní o kolektívnej žalobe.

69. Čo sa týka individuálneho rozmeru práv spotrebiteľov, je potrebné uviesť, že pokiaľ ide najmä o povinnosť preskúmať *ex offo* prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky, vnútroštátny súd podľa smernice 93/13 nemusí vylúčiť uplatnenie dotknutej podmienky, pokiaľ spotrebiteľ po tom, ako bol upozornený súdom, nepovažuje za potrebné namietať nekalý a nezáväzný charakter podmienky.[40] Súdny dvor totiž rozhodol, že ak vnútroštátny súd po preskúmaní *ex offo* zmluvnej podmienky považuje túto podmienku za nekalú, „zdrží sa jej uplatnenia s výnimkou prípadu, keď spotrebiteľ proti tomu namieta“[41]. Tento individuálny rozmer, podľa ktorého „právo na účinnú právnu ochranu zahŕňa aj oprávnenie neuplatňovať si svoje práva“[42], sa prejavuje v možnosti spotrebiteľa vyjadriť sa a v povinnosti vnútroštátneho súdu „vziať prípadne do úvahy vôľu vyjadrenú spotrebiteľom vtedy, keď si je vedomý toho, že nekalá podmienka nie je záväzná, nepraje si však, aby bolo vylúčené jej uplatnenie, čím vyslovuje slobodný a vedomý súhlas s dotknutou podmienkou“[43].

70. Z toho vyplýva, že výklad predmetnej právnej úpravy, najmä článku 43 občianskeho súdneho poriadku, ktorý stanovuje povinnosť prerušiť konanie o individuálnej žalobe, ak existuje paralelné kolektívne konanie[44], alebo automaticky priznáva prednosť kolektívnej žalobe pred individuálnymi žalobami bez toho, aby sa mal spotrebiteľ možnosť rozhodnúť jednak nevykonať svoje právo alebo ho účinne vykonať v rámci individuálneho konania a jednak dištancovať sa od kolektívnej žaloby, nie je v súlade so zásadou efektivity.

71. Ako v tejto súvislosti uviedla Komisia vo svojich písomných pripomienkach, dodržiavanie zásady efektivity individuálnych práv priznaných smernicou 93/13 predpokladá, že každý spotrebiteľ musí mať možnosť dištancovať sa od kolektívnej žaloby a podať individuálnu žalobu, alebo jednoducho len pokračovať v kolektívnom konaní a prijať nezáväznú povahu spornej zmluvnej podmienky. Inými slovami spotrebiteľ „by mal mať možnosť kedykoľvek pred vynesením konečného rozsudku, resp. pred iným platným skončením veci odstúpiť od kolektívnej žaloby, a to bez toho, aby tým stratil možnosť uplatňovať si svoje nároky inou formou, ak to nemarí riadny výkon spravodlivosti“[45]. Tento záver sa týka prípadu, v ktorom spotrebiteľ nebol účastníkom kolektívnej žaloby.

40 — Rozsudok Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 33).

41 — Tamže (bod 35).

42 — Návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:128, bod 53).

43 — Rozsudok Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 35).

44 — Podotýkam však, že vnútroštátne súdy si musia zachovať možnosť prerušiť určité individuálne konanie z iných legitímnych dôvodov, ak je prerušenie adekvátnym a primeraným prostriedkom na zabezpečenie riadneho výkonu spravodlivosti.

45 — Odporúčanie Komisie z 11. júna 2013, s. 64, bod 22.

72. Po druhé, ak pripustíme, ako to vyplýva z bodu 55 týchto návrhov, že predmet abstraktného a všeobecného preskúmania nekalej povahy zmluvnej podmienky v rámci kolektívnej žaloby na zdržanie sa konania je odlišný od predmetu individuálnych žalôb, ktorým je konkrétne preskúmanie zmluvnej podmienky s ohľadom na osobitné okolnosti, treba rovnako tak pripustiť, že rozhodnutia vydané v rámci konaní o kolektívnych a individuálnych žalobách môžu byť v zásade odlišné, ale len zriedka protichodné. [46] Spotrebiteľ, ktorý sa rozhodne konať individuálne, tak nesmie byť priamo dotknutý rozhodnutím vydaným v rámci kolektívneho konania, aj keď súd, ktorému bola individuálna žaloba predložená, toto rozhodnutie samozrejme zohľadní. [47]

73. A napokon po tretie možnosť spotrebiteľa vstúpiť ako vedľajší účastník do konania o kolektívnej žalobe nemožno považovať za rovnocennú s podaním individuálnej žaloby. Predovšetkým, ako vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu, individuálna účasť na konaní týkajúcom sa ochrany kolektívnych záujmov začatom na základe článku 11 ods. 4 občianskeho súdneho poriadku by dotknutému spotrebiteľovi ukladala povinnosť zúčastniť sa pojednávania na súde, ktorému bola táto vec predložená, pričom by sa vzdal konania na vlastnom príslušnom súde, a to obchodnom súde v mieste svojho bydliska. Ďalej lehota dvoch mesiacov od zverejnenia výzvy v médiách stanovená v článku 15 ods. 1 a 3 občianskeho súdneho poriadku môže predstavovať určité praktické ťažkosti pre vstup poškodených spotrebiteľov ako vedľajších účastníkov do konania o kolektívnej žalobe. [48] Spotrebiteľ je obmedzený spôsobom, akým združenie na ochranu spotrebiteľov pristúpilo k veci, pričom nemá možnosť zmeniť jej predmet alebo uviesť ďalšie návrhy, alebo aj prieťahmi, ktoré rovnako ako v prejednávanej veci predstavujú prekážku jeho ochrany ako spotrebiteľa.

74. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy sa preto domnievam, že so zreteľom na zásadu efektivity sa má článok 7 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej procesnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá z dôvodu prednosti občianskeho procesného práva umožňuje prerušiť konanie o individuálnej žalobe začaté súčasne s konaním o kolektívnej žalobe na zdržanie sa konania až do prijatia konečného rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie o kolektívnej žalobe, pod podmienkou, že jednak toto prerušenie nie je povinné ani automatické a jednak dotknutý spotrebiteľ má možnosť dištancovať sa od kolektívnej žaloby.

V – **Návrh** Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal Juzgado de lo Mercantil nº 9 de Barcelona (obchodný súd č. 9 v Barcelone) takto: So zreteľom na zásadu efektivity sa má článok 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej procesnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá z dôvodu prednosti uplatňovanej v občianskom procesnom práve umožňuje prerušiť konanie o individuálnej žalobe začaté súčasne s konaním o kolektívnej žalobe na zdržanie sa konania až do prijatia konečného rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie o kolektívnej žalobe, pod podmienkou, že:

— toto prerušenie nie je povinné ani automatické a

— dotknutý spotrebiteľ má možnosť dištancovať sa od kolektívnej žaloby.

46 — Napríklad zmluvná podmienka nemôže byť nekalá abstraktne, ale len za určitých okolností; alebo môže byť potenciálne nekalá, ale v konkrétnej situácii môže byť predmetom individuálneho dojednania a v dôsledku toho môže dotknutého spotrebiteľa zaväzovať.

47 — Podotýkam, že tento výklad uplatňujú niektoré vnútroštátne súdy, ktoré odmietajú prerušiť konanie, a to najmä na základe skutočnosti, že rozdielna povaha individuálnej žaloby (konkrétne preskúmanie) a kolektívnej žaloby (abstraktné a všeobecné preskúmanie) bráni rozšíreniu účinkov kolektívnej žaloby na individuálnu žalobu. Pozri najmä rozsudky Audiencia Provincial de Granada (Provinčný súd v Grenade) č. 128/2014 z 23. mája 2014, Audiencia Provincial de Oviedo (Provinčný súd v Oviede) č. 308/2014 a č. 141/2015 zo 17. decembra 2014 a z 20. mája 2015 a Audiencia Provincial de Girona (Provinčný súd v Gerone) č. 332/2014 z 3. decembra 2014.

48 — V tejto súvislosti pozri bod 41 týchto návrhov.